

Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής

Keys to Greek Grammar

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2003

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

Πανεπιστημιούπολη
74 100 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310 77605, 77635
Fax: 28310 77636
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme@edc.uoc.gr
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr

Το έργο αυτό χρηματοδοτείται από εθνικούς πόρους και την
Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής

Keys to Greek Grammar

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2003

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το Πρόγραμμα “Παιδεία Ομογενών” χρηματοδοτήθηκε από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στο πλαίσιο του Μέτρου 1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II και η υλοποίησή του ανατέθηκε στο “Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών” του Πανεπιστημίου Κρήτης

ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Γεωργία Κατσιμαλή, Δέσποινα Παπαδοπούλου,
Ευαγγελία Θωμαδάκη, Ευγενία Βασιλάκη, Μαρία Αντωνίου**

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Φώτης Φωτίου, Πηνελόπη Μιχαλακοπούλου

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ

Βαγγέλης Παπιομύτογλου, Νατάσα Αντωνάκη

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ - ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Γεωργία Κατσιμαλή

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Μιχάλης Δαμανάκης

Εισαγωγή

Στόχος του παρόντος εγχειριδίου είναι να περιγράψει τη δομή των Νέων Ελληνικών για αλλοδαπούς μαθητές και για δασκάλους των Ελληνικών. Πρόκειται για μια συνοπτική Γραμματική της γλώσσας η οποία είναι δομημένη με απλή ορολογία, εξεικονίζει έννοιες και παραδείγματα και συνοδεύεται από ασκήσεις που εμπεδώνουν και επεκτείνουν τα φαινόμενα (Παιδαγωγική Γραμματική για αλλόγλωσσους). Η ανάγκη για μια συνολική συστηματική περιγραφή της γλώσσας απορρέει από το γεγονός ότι τα διδακτικά εγχειρίδια παρουσιάζουν τα γραμματικο-συντακτικά φαινόμενα των ελληνικών σε διαφορετικά βιβλία ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειας και τη θεματική ενότητα και έτσι μαθητές και καθηγητές δεν αποκτούν μια συνολική εικόνα της δομής της γλώσσας. Επειδή υπάρχουν πολλά θεωρητικά πρότυπα (βλ. βιβλιογραφία) τα οποία κατευθύνουν τη συγγραφή μιας Γραμματικής, για τη δόμηση των ενοτήτων ακολουθούμε την οπτική του αλλόγλωσσου που έρχεται σε επαφή με τα ελληνικά ως ξένη γλώσσα. Δίνουμε δηλαδή έμφαση σε φαινόμενα τα οποία διαφοροποιούν τα ελληνικά από άλλες γλώσσες και, όπου χρειάζεται, αντιπαραβάλλουμε τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής με αντίστοιχα χαρακτηριστικά της Αγγλικής.

Για τη συγγραφή του συγκεκριμένου εγχειριδίου ακολουθούμε τις παρακάτω αρχές:

- α)** Επιλέγουμε τα βασικότερα κλιτικά παραδείγματα και συντακτικά φαινόμενα και παραλείπουμε εξαιρέσεις των ελληνικών σε όλα τα επίπεδα (φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία), οι οποίες δεν είναι συχνές στον καθημερινό λόγο.
- β)** Η δομή των ενοτήτων διακρίνει ανάλογα με το φαινόμενο που πραγματεύεται: μορφολογία (form), σημασία (meaning), χρήση (use).

γ) Χρησιμοποιούμε ορολογία (μεταγλώσσα) η οποία είναι απαραίτητη για να συνδέσει ο μαθητής έννοιες και παραδείγματα και να οριοθετήσει το σύστημα των ελληνικών και των άλλων γλωσσών (βλ. glossary).

δ) Επειδή τα ελληνικά χαρακτηρίζονται από πλούσια μορφολογία, περισσότερα από ένα ρηματικά θέματα και αρκετά συνώνυμα για την ίδια έννοια, καταγράφουμε συχνόχρηστα ρήματα στο παράρτημα.

Η προσπάθεια συγγραφής μιας γραμματικής για την ελληνική γλώσσα λαμβάνει υπόψη:

A' Φύση της γλώσσας

Τα ελληνικά με τη διαχρονική/ιστορική εξέλιξη της γλώσσας εμφανίζουν ποικιλία τύπων (π.χ. πόλεως - πόλης, φτερό - περίπτερο). Επίσης, χαρακτηρίζονται από αναντιστοιχία γραφής και φωνητικής απόδοσης των λέξεων (π.χ. οικογένεια, γάλα - γύρος). Διαφοροποιούνται τυπολογικά από άλλες γλώσσες τόσο σε επίπεδο σύνταξης (π.χ. από τα αγγλικά ως προς την προαιρετικότητα του υποκειμένου) όσο και σε επίπεδο μορφολογίας (π.χ. αγαπάω/-ώ, -άς, -ά, -άμε, -άτε, -ούν vs. love-loves).

B' Θεωρία περιγραφής

Υιοθετούμε πορίσματα της γλωσσολογικής ανάλυσης των ελληνικών τα οποία είναι δυνατόν να διευκολύνουν τη διδασκαλία των ελληνικών σε αλλόγλωσσους. Πρόσφορη είναι η συντακτική θεώρηση χωρίς να απορρίπτεται η παραδοσιακή ορολογία κυρίως στην κλιτική μορφολογία. Γίνεται επίσης σύγκριση των ελληνικών με άλλες γλώσσες αν και παρουσιάζεται μόνο η αντιπαράθεση με τα αγγλικά.

Γ' Λεξικό ρημάτων

Ο κατάλογος των ρημάτων καταρτίστηκε με τα ακόλουθα κριτήρια:

- 1) Διαλέχθηκαν ρήματα που απαντούν συχνά στον προφορικό και γραπτό λόγο.
- 2) Οι τύποι που εμφανίζονται είναι: ενεστώτας και αόριστος στην ενεργητική φωνή, ενεστώτας και αόριστος στη μέση-παθητική φωνή και μετοχή παθητικού παρακειμένου (π.χ. -μενος).
- 3) Σε παρένθεση σημειώνονται τύποι που δεν σχηματίζονται ομαλά (π.χ. θα/να/ας πιω) ή δεν είναι πάντοτε εύκολο να προβλεφθούν από το μαθητή.
- 4) Η κύρια μόνο σημασία του ρήματος στην ενεργητική φωνή αποδίδεται στα αγγλικά και η τυχόν διαφοροποιημένη σημασία στη μέση-παθητική φωνή.

5) Στις διτυπίες καταγράφεται το καταληκτικό μόρφημα που απαντά στον προφορικό λόγο και στη συνέχεια η κατάληξη από τη λόγια παράδοση.

Δ' Ομάδα - στόχος

Το βιβλίο απευθύνεται σε:

- έφηβους μαθητές σε προχωρημένο στάδιο ελληνομάθειας
- εκπαιδευτικούς που διδάσκουν ελληνικά
- φοιτητές οι οποίοι σπουδάζουν ελληνικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Δ' Δομή του βιβλίου

Το βιβλίο περιέχει 30 ενότητες που πραγματεύονται την ονοματική φράση, τη ρηματική φράση και τις επιρρηματικές προτάσεις. Οι τελευταίες ενότητες αξιοποιούν στοιχεία ορθογραφίας και φωνολογίας με στόχο να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές σε ορθογραφικές κανονικότητες των ελληνικών. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει ενδεικτικές δραστηριότητες για το μαθητή. Το γλωσσάρι περιέχει τους όρους που χρησιμοποιούνται στο βιβλίο.

Ε' Διδακτική αξιοποίηση του εγχειριδίου

Ο εκπαιδευτικός έχει την ευχέρεια να επιλέξει κατά περίπτωση τις ενότητες ή τις ασκήσεις που επιθυμεί να διδάξει, να αντιπαραθέσει τη γλώσσα-στόχο (ελληνικά) με τη μητρική γλώσσα και να ανατρέξει στο εγχειρίδιο για να παρουσιάσει ολοκληρωμένα ένα γλωσσικό φαινόμενο.

Γεωργία Κατσιμαλή
Επίκ. Καθηγήτρια Γλωσσολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

CONTENTS

1. Λέξεις, φράσεις και προτάσεις
2. Συντακτικές λειτουργίες

- Words, phrases and clauses 11
- Syntactic functions 16

Ονοματική Φράση

Noun Phrase

3. Άρθρα
4. Ουσιαστικά
5. Περισσότερα Ουσιαστικά
6. Επίθετα
7. Μετοχή παρακειμένου
8. Αντωνυμίες
9. Ονοματικά συμπληρώματα και προσδιορισμοί των ουσιαστικών

- Articles 21
- Nouns 28
- More Nouns 36
- Adjectives 42
- The past participle 52
- Pronouns 56
- Nouns as complements and modifiers of nouns 69

Ρηματική Φράση

Verb Phrase

10. Το ρηματικό σύστημα
11. Χρόνοι: σχηματισμός και χρήση
Ενεστώτας
12. Παρελθόν
13. Παρακείμενος
14. Μέλλον
15. Ρηματική άποψη
16. Έγκλιση και τροπικότητα
Προστακτική
Υποτακτική
Έκφραση ευχής, δυνατότητας / πιθανότητας, αναγκαιότητας
17. Χρήση της παθητικής
18. Αυτοπάθεια και αλληλοπάθεια

- The verb system 76
- Tenses: formation and use 79
- Present Tense 80
- Past 83
- Present perfect tense 88
- Future 91
- Aspect of the verb 95
- Modality and Mood 101
- Imperative 101
- Subjunctive 107
- How to express wish, possibility / probability, necessity 111
- Use of the passive 116
- The reflexive and reciprocal use of the passive 120

19.	Δομή της ρηματικής φράσης	Structure of the verb phrase	124
	Επιρρηματικά	Adverbials	
20.	Επιρρήματα	Adverbs	133
21.	Επιρρημ. ρηματικός τύπος /-ondas/	Adverbial verb form /-ondas/	137
22.	Προθέσεις και προθετικές φράσεις	Prepositions and prepositional phrases	139
23.	Επιρρηματικές προτάσεις	Adverbial clauses	145
	Χρονικές προτάσεις	Temporal clauses	145
	Αιτιολογικές, τελικές, αποτελεσματικές προτάσεις	Clauses of cause, purpose, result	150
	Υποθετικές προτάσεις	Conditional clauses	153
	Παραχωρητικές / εναντιωματικές προτάσεις	Clauses of concession / contrast	156
24.	Συμπληρωματικές προτάσεις	Complement clauses	157
	Πλάγιες ερωτηματικές	Indirect questions	161
25.	Αναφορικές προτάσεις	Relative clauses	163
26.	Μία πρόταση, δύο σημασίες	One sentence, two meanings	166
	Λέξεις μέσα σε λέξεις	Words within words	
27.	Παραγωγή	Derivation	169
28.	Σύνθεση	Compounds	174
29.	Στοιχεία ορθογραφίας	Spelling tips	177
30.	Βασικοί κανόνες προφοράς	Basic pronunciation rules	183
	Πίνακας όρων γραμματικής	Glossary of Grammar terms	188
	Παράρτημα ρημάτων	Appendix of verbs	198
	Βιβλιογραφία	Bibliography	224

Grammar Symbols

	verb
	noun
	article
	adjective
	pronoun
	preposition
	adverb

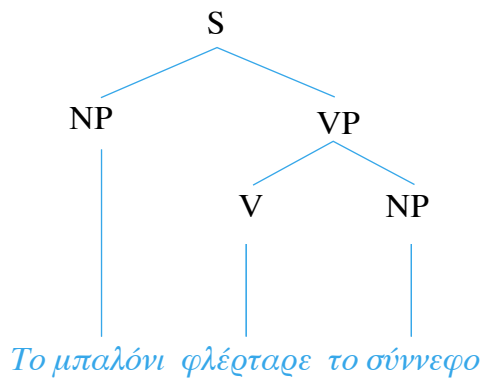
Time

Verbs

Structure of the sentence

Connecting parts of words, words or sentence

